

Drijvers en afschrikmiddelen voor dopinggebruik in topsport: een holistische en ontwikkelingsbenadering

AUTEUR & CO-AUTEUR(S): Wylleman P., Kegelaers J., De Brandt K., Van Rossem N., Rosier N.
REDACTEUR: Prévost Y.
ONDERZOEKSINSTITUUT: Vrije Universiteit Brussel

ABSTRACT

Dopinggebruik is nog steeds een zeer actueel thema binnen topsport. Om preventieve antidoping maatregelen verder te ontwikkelen moeten we ook begrijpen waarom atleten al dan niet beslissen om over te gaan tot dopinggebruik. Daarom maakte deze studie gebruikte van het Holistic Athletic Career (HAC)-model en het Push, Pull, Anti-push, Anti-pull raamwerk om dit beslissingsproces te bestuderen. Kwalitatieve methodes werden gebruikt om het perspectief van 36 atleten, vijf coaches, vier experts en drie dopinggebruikers te verkennen. Resultaten toonden aan dat zowel drijvers als afschrikmiddelen gevonden konden worden op elk van de ontwikkelingsdomeinen van het HAC-model. Deze omvatten zowel factoren die in het 'hier en nu' aanwezig zijn, alsook de verwachte toekomstige gevolgen van dopinggebruik. Een gedetailleerd inzicht in dit beslissingsproces kan waardevolle informatie bieden voor de ontwikkeling van preventieve antidoping strategieën.

Sleutelwoorden: Antidopingbeleid, doping, prestatiebevorderende middelen, Holistic Athletic Career model
Datum: 01/04/2018
Extra bronnen: Zie bronnenlijst
Contactadres: yprevost@vub.ac.be

Disclaimer: Het hierna bijgevoegde product mag enkel voor persoonlijk gebruik worden afgehaald. Indien men wenst te dupliceren of te gebruiken in eigen werk, moet de bovenvermelde contactpersoon steeds verwittigd worden. Verder is een correcte bronvermelding altijd verplicht!

INTRODUCTIE

Recente gebeurtenissen tonen aan dat doping nog steeds een wijdverspreid probleem is in topsport. Sommige studies schatten dat tot liefst 39% van de atleten op een bepaald moment in hun carrière doping gebruikt ⁽¹⁾. Naast de huidige repressieve antidopingstrategieën (o.a. dopingcontroles) is het dan ook zinvol om ook meer preventieve antidoping strategieën te hanteren. Om dergelijke strategieën te ontwikkelen is het cruciaal om inzicht te krijgen in de factoren die mee bepalen waarom atleten al dan niet overgaan tot dopinggebruik.

In dit onderzoek ⁽²⁾ werd hiervoor een holistisch en ontwikkelingsperspectief gebruikt. Via het Holistic Athletic Career (HAC)-model ⁽³⁾ werd de ontwikkeling van atleten op vijf verschillende ontwikkelingsniveaus (sportief, psychologisch, psychosociaal, academisch, financieel) bestudeerd en via het Push, Pull, Anti-push, Anti-pull conceptueel raamwerk ⁽⁴⁾ werd inzicht verkregen in het beslissingsproces van de topsporter om een bepaalde gedrag te (blijven) vertonen.

METHODE

In dit onderzoek werden in eerste instantie 36 topsporters, vijf topcoaches en vier experts omtrent dopinggebruik geïnterviewd. Vervolgens werden de resultaten van deze interviews vergeleken met de levensverhalen van drie topsporters die publiekelijk het gebruik van doping hebben toegegeven. Voor deze studie werden individuele interviews, focusgroepen en biografische analyses gebruikt en werd de data via deductieve content analyse geanalyseerd ⁽⁵⁾.

RESULTATEN

Het beslissingsproces om al dan niet over te gaan tot het gebruik van doping wordt beïnvloed door factoren die in de huidige context (in het hier en nu) aanwezig zijn (push & anti-push factoren) alsook de verwachte positieve/negatieve gevolgen van (al dan niet) dopinggebruik in de toekomst (pull & anti-pull factoren). Deze factoren konden geïdentificeerd worden in de sportieve, psychologische,

psychosociale en financiële ontwikkeling van de atleten.

Voorbeelden van factoren uit de huidige context die kunnen bijdragen (push factoren) aan de beslissing om doping te gebruiken zijn:

- In de sportieve ontwikkeling:
 - langdurige periodes van ondermaatse prestatie,
 - blessures,
 - fysieke achterstand,
 - het gebruik van voedingssupplementen,
 - lage ingeschatte effectiviteit van het huidige antidoping beleid;
- In de psychologische ontwikkeling:
 - laag zelfbeeld,
 - subjectieve ervaring van druk,
 - risicogedrag,
 - negatieve levensgebeurtenissen (vb. familiaal overlijden);
- In de psychosociale ontwikkeling:
 - de attitude ten aanzien van doping van de personen in de nabije sportieve omgeving van de atleten,
 - de cultuur en voorgeschiedenis van een bepaalde sport met betrekking tot doping,
 - de tijdsgeest waarin de topsporter zich bevindt,
 - druk van de media op het behalen van buitengewone sportieve prestaties;
- Financiële druk.

Verwachte gevolgen van dopinggebruik die kunnen bijdragen (pull factoren) aan de beslissing om doping te gebruiken zijn:

- In de sportieve ontwikkeling:
 - verwachte prestatieverbetering,
 - snellere recuperatie of blijven spelen ondanks blessures,
 - verbeteren van fysieke eigenschappen en lichaamsbouw;
- In de psychologische ontwikkeling:
 - mentale voordelen (bv. toegenomen concentratie),
 - subjectieve gevoel van geluk;

- In de psychosociale ontwikkeling:
 - verkrijgen van een 'helden status',
 - toegenomen media aandacht;
- Verbeterde financiële situatie.

Voorbeelden van factoren uit de huidige context die atleten kunnen weerhouden (anti-push factoren) van het gebruik van doping zijn:

- In de psychologische ontwikkeling:
 - persoonlijke normen en waarden,
 - kritische ingesteldheid;
- In de psychosociale ontwikkeling:
 - steun en waarden van belangrijke anderen (bv. partner, familie),
 - kwaliteit van de sportieve staff,
 - negatieve dopingattitude van de onmiddellijke sportieve omgeving van de atleten,
 - publieke imago als clean athlete;
- Kostprijs van doping;
- Bestaande antidoping strategieën.

Tenslotte enkele verwachte gevolgen van dopinggebruik die atleten kunnen weerhouden (anti-push factoren) van het gebruik van doping zijn:

- In de sportieve ontwikkeling:
 - negatieve bijwerkingen en gezondheidsrisico's,
 - sportieve sancties;
- In de psychologische ontwikkeling:
 - moeilijkheden om 'een leugen te moeten leven';
- In de psychosociale ontwikkeling:
 - negatieve reacties van belangrijke anderen,
 - stigmatisering door media en maatschappij;
- Financiële sancties.

In aanvulling op het holistische perspectief op dopinggebruik hanteerde deze studie ook een ontwikkelingsperspectief. Hierbij werd gekeken naar de wijze waarop kritieke ontwikkelingsfasen of carrièrereïtaties mee een rol kunnen spelen in de beslissing om (al dan niet) doping te gebruiken.

Enkele van de fasen of transities die deze beslissing mee beïnvloeden zijn:

- **De ontwikkelingsfase:** Repressieve antidoping maatregelen (bv. dopingtests) worden doorgaans pas systematisch georganiseerd op senior niveau. Preventieve maatregelen kunnen echter ook gericht zijn op jongere atleten (bv. 12-17 jaar). Morele identiteit ontwikkelt zich namelijk gedurende de vroege adolescentie ⁽⁶⁾. Bovendien kunnen ook jeugdcoaches en ouders ingeschakeld worden tijdens deze fase.
- **De junior-senior transitie:** Deze overgang brengt mogelijk een verhoogd risico op dopinggebruik met zich mee omdat atleten doorgaans geconfronteerd worden met een dip in prestatie en tegenstanders die ouder, fysiek sterker en meer ervaren zijn. Bovendien kan toegenomen financiële druk tijdens deze transitie verder bijdragen aan de beslissing om over te gaan tot dopinggebruik.
- **Einde carrière transitie:** Tijdens deze transitie gaan verminderende fysieke capaciteiten vaak gepaard met afnemende prestaties en verhoging van financiële druk (bv. einde contract). Deze factoren samen kunnen bijdragen aan de beslissing om doping te gebruiken om zo het einde van de sportieve carrière zo lang mogelijk uit te stellen.

AANBEVELINGEN

Op basis van deze studie kunnen enkele concrete aanbevelingen geformuleerd worden. Met name het Push, Pull, Anti-push, Anti-pull raamwerk biedt inzicht in de wijze waarop preventieve antidoping strategieën opgezet kunnen worden.

Zo kunnen atleten geïnformeerd worden over de verschillende pull en anti-pull factoren. Informatiecampagnes vormen reeds een belangrijk deel van preventieve antidoping strategieën en zijn doorgaans gericht op het toelichten van bestaande regels. Deze kunnen echter verder uitgebreid en aangevuld worden door de impact van dopinggebruik op de verschillende levensdomeinen te bespreken. Zo dienen atleten geïnformeerd te worden over de gezondheidsrisico's en de (financiële) sancties, maar

ook over de psychologische of psychosociale impact die dopinggebruik kan hebben (bv. door getuigenissen van betrapte dopinggebruikers).

Voorts kunnen strategieën ontwikkeld worden, gericht op het reduceren van de invloed van push factoren en het versterken van anti-push factoren. Zo dienen atleten ondersteund te worden in het omgaan met push factoren. (Sport)psychologische begeleiding kan bijvoorbeeld ingezet worden wanneer push factoren in de psychologische ontwikkeling (bv. laag zelfbeeld) optreden. Maar gezien de potentiële rol van de media als push factor, zouden atleten ook gebaat kunnen zijn met mediatraining.

Anti-push factoren dienen waar mogelijk ontwikkeld of ondersteund te worden. Met name coaches en bij uitbreiding de volledige staff dienen verder geïnformeerd en betrokken te worden. Ondanks hun belangrijke rol en invloed op de beslissing om al dan niet doping te gebruiken, blijven zij nog te weinig betrokken in het antidoping werk ⁽⁷⁾.

Tenslotte dienen antidoping strategieën ontwikkeld te worden op maat van de atleet, rekening houdend met ontwikkelingsfasen en carrièretransities. Zo kan, los van repressieve strategieën, reeds op jongere leeftijd ingezet worden op de ontwikkeling van een antidoping klimaat. Hierbij kunnen jeugdcoaches, topsportscholen, maar ook ouders en andere familieleden betrokken worden.

Verder kunnen ook specifieke strategieën opgezet worden in functie van kritieke carrièretransities zoals de junior-senior transitie of de einde carrière transitie. Dit kan door het opzetten van informatiecampagnes voor atleten die zich in of net voor deze transitie bevinden. Daarnaast zou echter ook geïnvesteerd kunnen worden in het aanbieden van transitiebegeleiding zodat de druk om koste wat het kost te presteren (met een grotere kans op dopinggebruik) verkleind wordt.

REFERENTIES

1. de Hon O, Kuipers H, van Bottenburg M. Prevalence of doping use in elite sports: A review of numbers and methods. *Sport Med* [Internet]. Springer International Publishing; 2015 Jan 29 [cited 2016 Nov 28];45(1):57–69.
2. Kegelaers J, Wylleman P, De Brandt K, Van Rossem N, Rosier N. Incentives and deterrents for drug-taking behaviour in elite sports: A developmental and holistic approach. *Eur Sport Manag Q*. 2018;18(1):112–32.
3. Wylleman P, Rosier N. Holistic perspective on the development of elite athletes. In: Raab M, Wylleman P, Seiler R, Elbe A-M, Hatzigeorgiadis A, editors. *Sport and Exercise Psychology Research: From Theory to Practice*. London: Elsevier; 2016. p. 270–82.
4. Mullet E, Dej V, Lemaire I, Raïff P, Barthorpe J. Studying, working, and living in another EU country. *Eur Psychol* [Internet]. Hogrefe & Huber Publishers; 2000 Sep [cited 2016 Dec 6];5(3):216–27.
5. Elo S, Kyngä H. The qualitative content analysis process. *J Adv Nurs*. 2007;62(1):107–15.
6. Elbe A-M, Brand R. The Effect of an Ethical Decision-Making Training on Young Athletes' Attitudes Toward Doping. *Ethics Behav* [Internet]. Routledge; 2016 Jan 2 [cited 2016 Nov 22];26(1):32–44.
7. Patterson LB, Backhouse SH, Duffy PJ. Anti-doping education for coaches: Qualitative insights from national and international sporting and anti-doping organisations. *Sport Manag Rev* [Internet]. 2016 Feb [cited 2017 Aug 16];19(1):35–47.